

CONFLICTELE COLECTIVE DE MUNCĂ DE LA FABRICA DE ȚESĂTURI ȘI INDUSTRIE CASNICĂ „HENRY KLINGER”, DIN ORAȘUL SF. GHEORGHE, DIN ANII 1931 ȘI 1932

IOAN MÎNDREA și ȘTEFAN MIKLÓS

Criza economică din anii 1929—1933, dezlănțuită cu extremă duritate, a prins în vârtoarea ei și România, atingându-i aproape toate compartimentele vieții economice în proporții alarmante¹.

Ducînd o politică antipopulară de ieșire din criză prin aruncarea greutăților asupra maselor populare, clasele dominante au luat o serie de măsuri pentru a-și menține profiturile neatinse, dezlănțuind în acest scop o intensă ofensivă asupra nivelului de trai al oamenilor muncii. Au devenit foarte frecvente o serie de fenomene ca : concedieri masive de muncitori, scăderea sistematică a salariilor, ziua de lucru în majoritatea cazurilor prelungită, sporirea impozitelor și taxelor de tot felul².

Ca urmare a adîncirii contradicțiilor sociale, a înrăutățirii situației maselor largi populare, s-au desfășurat în perioada crizei economice, sub conducerea nemijlocită a partidului comunist, mari lupte revoluționare³. În bătăliile de clasă purtate între anii 1929—1933 — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — „clasa muncitoare, în frunte cu partidul comunist, s-a afirmat cu putere pe arena istoriei ca cea mai înaintată forță a societății românești, avangarda luptei întregului popor împotriva pericolului fascist, pentru democrație, independență națională“⁴.

Arma cea mai eficace în cadrul diverselor forme și mijloace de luptă ale proletariatului îndrumat de partid, continuă să fie greva, căreia i s-au adăugat și alte forme ale luptei de clasă printre care au fost și conflictele colective de muncă din întreprinderi⁵. De obicei conflictele de

muncă erau strâns legate de modul în care erau „respectate“ contractele dintre muncitori și patroni, de felul în care „legile muncii în vigoare“ erau puse în aplicare.

Statul burghez a fost nevoit să adopte în fața procesului crescând de formare și organizare a proletariatului, o legislație a muncii, care reprezenta „un instrument“ de reglementare a relațiilor dintre proletariat și patronat. Adoptarea și dezvoltarea legislației muncii, care cuprindea și contractul colectiv, a fost legată nemijlocit de apariția și extinderea relațiilor de producție capitaliste, de nașterea și creșterea numerică a proletariatului și de intensificarea luptei revoluționare a maselor⁶. Dar, această legislație a muncii aveau un pronunțat caracter de clasă, era în mare parte demagogică și contradictorie⁷. Cu toate acestea, legile muncii și îndeosebi legea contractului colectiv, fiind singurul mijloc legal de reglementare a relațiilor de muncă în întreprinderile capitaliste, au fost întotdeauna invocate de muncitori în timpul conflictelor lor cu patronii.

În perioada crizei economice, clasele dominante nereușind să împiedice legiferarea contractului colectiv de muncă, au căutat prin toate mijloacele să frneze aplicarea prevederilor democratice ale legii⁸. Acest fapt a determinat intense acțiuni revoluționare ale proletariatului, pentru adoptarea și aplicarea contractelor colective. În vederea impunerii acestui deziderat s-au desfășurat mari acțiuni de clasă. Proletariatul cerea insistent, încetarea politicii antipopulare de aruncare a efectelor crizei asupra maselor, sistarea „curbelor de sacrificiu“⁹.

Trebuie menționat faptul că, în anii 1929—1933, clasa muncitoare din România, prin luptă revoluționară a reușit să impună 1209 contracte colective de muncă, în 4947 de întreprinderi, acțiune la care au luat parte 335 055 salariați¹⁰.

În cadrul acestor lupte, un rol important l-au avut comuniștii, care prin intermediul sindicatelor au mobilizat și îndemnat pe muncitori să ceară Inspectoratelor muncii purtarea tratativelor cu patronii și încheierea unor contracte colective cu câștig de cauză pentru muncitori. Foarte semnificativ în acest sens este apelul C.C. al P.C.R. din noiembrie 1931, către comitetele de partid regionale și locale, care îndemna pe comuniști la acțiuni hotărâte, în cadrul luptelor zilnice, pentru a-i salva pe muncitori din ghearele mizeriei și foametei¹¹.

Consecințele dezastruoase ale crizei economice din anii 1929—1933 au fost simțite din plin de oamenii muncii din orașul Sf. Gheorghe. Ziarul local „Székely Nép“ din iunie 1931, arată că „Criza economică în

permanentă creștere se manifestă în proporții din ce în ce mai mari și efectele sale negative se simt și în orașul nostru¹². Într-adevăr și aici, șomajul, curbele de sacrificiu, concedierile au contribuit la adâncirea stării de mizerie în rîndul populației nevoiașe¹³. Urmările acestor fenomene au produs puternice nemulțumiri în rîndul maselor muncitoare, care s-au materializat în continue lupte revoluționare.

La fabrica de țesături și industrie casnică „Henry Klinger“ din orașul Sf. Gheorghe, au avut loc în anii 1931 și 1932, repetate conflicte colective de muncă între muncitori și patroni; ele apar ca mijloace de luptă ale lucrătorilor împotriva ofensivei patronale de a reduce continuu salariile și de a mări durata zilei de lucru¹⁴. Aceste acțiuni, nu apar ca un fenomen izolat, ci se integrează organic în rîndul luptelor muncitorilor din orașul Sf. Gheorghe și a celorlalte categorii de oameni ai muncii împotriva intensificării exploatării și a măsurilor teroriste. Tot în această perioadă, au avut loc conflicte colective de muncă între patronii restaurantelor din orașul Sf. Gheorghe și ospătari (chelneri), reprezentați prin sindicatul Uniunii angajaților din industria ospitalieră — grupa Brașov¹⁵. De asemenea, au avut loc numeroase adunări muncitorești, la care s-a infierat tendința guvernului de a arunca greutățile crizei pe seama oamenilor muncii. Astfel, la adunarea din 22 februarie 1931, muncitorii au criticat — relatează ziarul „Székely Nép“, din februarie 1931 — „procedura guvernului de a impune impozitele de sacrificiu pe funcționari, pe acei muncitori, a căror salarii nu sînt îndeajuns pentru cele necesare“¹⁶. Printre acțiunile majore ale proletariatului din această localitate, împotriva ofensivei patronale, se înscrie și greva muncitorilor tipografi, de la tipografia „Patria“, din iunie 1931¹⁷.

La fabrica de țesături și industrie casnică „Henry Klinger“, instituție capitalistă înzestrată în 1931 cu 355 războaie mecanice, lucrau în acel an 516 salariați, din care 449 muncitori și 67 funcționari, iar în anul 1932, lucrau 508 salariați, din care 442 muncitori și 66 funcționari. Din totalul muncitorilor angajați la această fabrică, mai mult de jumătate erau femei, care constituiau o mînă de lucru ieftină și mai inofensivă în cazuri de conflicte de muncă între lucrători și patroni¹⁸.

Conflictul de muncă s-a declanșat la această fabrică, ca urmare a rezilierii de către patroni, în ianuarie 1931, a contractului colectiv, încheiat cu muncitorii la 28 martie 1930, cu scopul de a putea ajunge la o nouă convenție de muncă, care să conțină o reducere a salariului muncitorilor.

Tratatul purtat de direcțiunea fabricii direct cu muncitorii au eșuat, fapt ce determină conducerea acestei instituții să ceară interven-

ția Inspectoratului Muncii din Brașov, pentru aplanarea conflictului de muncă și salarizare ¹⁹. Refuzul muncitorilor de la fabrica „Henry Klinger” de a accepta măsura de reducere a salariilor, denotă faptul că aceștia erau hotărâți să se apere în fața abuzurilor și bunului plac al patronilor de a modifica înțelegerea cu privire la condițiile de muncă și salarizare.

Inspectoratul Muncii din Brașov, ca urmare a solicitării direcțiunii fabricii „Henry Klinger” de a interveni pentru stingerea conflictului de muncă de la această instituție, adresează atât direcțiunii fabricii, cât și muncitorilor citați, prin care înștiințează părțile în conflict să trimită reprezentanți la tratativele de conciliere fixate pentru ziua de 4 martie 1931 ²⁰. Cei 358 de muncitori participanți la conflict, investesc o delegație compusă din opt persoane, să-i reprezinte la tratativele cu patronii. Din delegație făceau parte muncitorii: Sándor Iosif, Katona Elisabeta, Kresztes Józsefné, Szabó Ioan, Czintos Andrei, Szép Márton, Téglás Andrei și Demeter Rozália. Patronii trimit să-i reprezinte la tratativele cu muncitorii, pe W. Gust, secretarul Uniunii industriașilor din Brașov ²¹.

În ziua de 4 martie 1931, la sediul fabricii „Henry Klinger”, în prezența inspectorului șef al Inspectoratului Muncii Brașov, au început tratativele pentru aplanarea conflictului de muncă și salarizare. La discuții au participat din partea muncitorilor, delegația celor opt și încă trei lucrători cu drept de asistență, iar din partea patronilor delegatul întreprinderii W. Gust, directorii E. Montag și R. Schmidt. De remarcat faptul că printre reprezentanții muncitorilor erau și membrii ai Sindicatului lucrătorilor din industria textilă din orașul Sf. Gheorghe. La fabrica „Henry Klinger” majoritatea salariaților erau sindicalizați ²².

Apărători ai intereselor capitaliștilor, reprezentanții patronului au condiționat încheierea unui nou contract colectiv cu muncitorii fabricii, de aplicarea unei reduceri a salariului lucrătorilor în proporție de: 10% dacă se lucra 4 zile săptămînal, 11% dacă se lucra 5 zile și 12% dacă se lucra 6 zile pe săptămîna. Reducerea salariului lucrătorilor era chipurile „motivată” de faptul că și prețurile pieții la articolele alimentare, textile, încălțăminte etc., au scăzut mult în timpul crizei, iar în magazinele fabricii sînt stocuri masive de marfă, fără a putea fi vîndută ²³.

Din această poziție reiese clar caracterul abuziv, inuman, al măsurilor luate de patroni, cu sprijinul statului, pentru a-și salva capitalurile neatînse de efectele crizei.

Pentru muncitorii de la fabrica „Henry Klinger”, contractul colectiv de muncă constituia un instrument de luptă pentru ușurarea condițiilor

lor de muncă și de viață, motiv pentru care, delegația muncitorilor la tratativele de conciliere, respinge propunerea patronilor referitoare la reducerea salariilor în proporțiile arătate. La rândul lor reprezentanții muncitorilor înaintează o altă propunere, care totuși admitea o reducere de salariu în proporție de : 7% dacă se lucrau 4 zile pe săptămână, 8% dacă se lucrau 5 zile și 9% dacă se lucrau toate cele 6 zile lucrătoare ale săptămânii. Patronii în dorința lor nesecătuită de câștig, resping această ofertă²⁴.

După lungi discuții contradictorii, în care delegații muncitorilor au apărut în numele celor 358 de lucrători, dreptul la o viață mai bună, s-a încheiat un nou contract colectiv de muncă, care prevedea o reducere a salariilor, într-o formă ceva mai apropiată de propunerea delegației muncitorilor și anume : cu 10% dacă se lucra până la 40 de ore săptămânal și cu 12% pentru cazul în care se lucra mai mult de 40 de ore pe săptămână. Totodată muncitorii au impus în noul contract, ca ajutorul familiar pentru copii, să nu fie supus reducerii aplicate salariului²⁵.

Printr-o poziție fermă, hotărâtă, muncitorii au reușit totuși să obțină parțial unele revendicări. Victoria lor nu a fost deplină, spectrul foamei, al concedierilor și șomajului i-au determinat pe aceștia să accepte o reducere a salariilor.

În anul 1932, clasele dominante au inițiat noi măsuri pe linia scăderii nivelului de trai al celor ce muncesc, prin concedieri de masă, scăderi de salarii, aplicarea altor „curbe de sacrificiu“ etc. Ca urmare luptele revoluționare ale proletariatului în jurul problematicii contractelor colective s-a intensificat²⁶.

La fabrica de țesături și industrie casnică „Henry Klinger“, ofensiva patronală s-a manifestat prin refuzul direcțiunii de a mai prelungi contractul colectiv de muncă încheiat cu salariații în ziua de 4 martie 1931 și a cărei valabilitate expira la 1 martie 1932. Prin această măsură patronii sperau să încheie un nou contract cu muncitorii, care să cuprindă alte reduceri de salariu²⁷.

Tratativele și discuțiile purtate de conducerea firmei cu muncitorii, nu au ajuns la țelul scontat de patroni, fapt pentru care direcțiunea fabricii solicită și în acest an, intervenția Inspectoratului Muncii Brașov, pentru aplanarea conflictului de muncă ivit.

La acest conflict participă din cei 508 salariați ai fabricii, un număr de 442 muncitori, din care 120 erau membrii de sindicat²⁸. În prezența inspectorului șef al Inspectoratului Muncii Brașov, delegația muncitorilor compusă din : Sándor Iosif, Czintos Andrei, Lichtfuss Rezsóné, Lórinç

Iulia, Miklós Andrei, Balázs Mózes, Téglás Andrei, Kovács Gergely și ai patronilor, reprezentanți prin directorii I. Montag și R. Schmidt, au început în ziua de 31 mai 1932, la sediul fabricii „Henry Klinger“ tratativele de conciliere²⁹.

După anevoioase și contradictorii discuții se încheie la 4 martie 1932, un nou contract de muncă și salarizare, cu valabilitate pînă la 1 martie 1933. Acesta cuprindea toate dispozițiile vechiului contract, referitor la condițiile de muncă ale salariaților, dar aducea schimbări în ceea ce privește salarizarea și anume se fixa pentru fiecare categorie de muncă, un anumit salar tarifar pe oră și pe zi. De asemenea se fixa și ajutorul familiar pentru copii la 0,65 lei pe oră lucrată.

Aceste prevederi puteau fi revizuite de părți după șase luni de la încheierea contractului³⁰. Și în acest contract colectiv de muncă, muncitorii au fost siliți și împinși de imensele greutăți ale vieții, în anul cel mai de vîrf al crizei, să accepte o reducere de salar la munca în acord cu o proporție de 10% (făcînd excepție salarizarea în acord din sectorul fabricării unor categorii de pînzeturi brute)³¹.

Prin faptul că contractul nominaliza și fixa pe diferite categorii salariul lucrătorilor, s-a realizat un pas înainte pe linia luptei împotriva bunului plac și al abuzurilor patronilor în chestiunea retribuirii muncitorilor. Ca o victorie a lucrătorilor, apare și faptul că ei au înscris în noul contract colectiv încheiat cu patronii, respectarea zilei de 1 Mai, a solidarității internaționale a celor ce muncesc, ca sărbătoare legală, în timpul căreia să nu se lucreze la fabrică, însă muncitorii să primească pentru această zi salariile obișnuite. De asemenea, contractul înscrisa la capitolul „Dispoziții finale“, unele stipulații de o deosebită însemnătate pentru muncitori și anume : dreptul muncitorilor de a se organiza în sindicate și de a participa la mișcările pentru salariu, fără ca aceștia să fie concediați, precum și obligația patronilor de a recunoaște „oamenii de încredere“ (delegații muncitorilor la tratativele cu patronii). Datoria „oamenilor de încredere“, se sublinia în contract „este de a duce la cunoștința direcțiunii întreprinderii plîngerile, reclamațiile și dorințele muncitorilor și în aceste privințe să trateze cu direcțiunea întreprinderii“³².

Pentru muncitorii de la fabrica de țesături și industrie casnică „Henry Klinger“, prevederile contractului colectiv de muncă încheiat în martie 1932, a avut un rol însemnat în apararea drepturilor lor economice, în diminuarea politicii de ofensivă patronală manifestată în acel an prin intensificarea exploatării. Prin poziția lor fermă, hotărîtă, muncitorii au reușit să impună patronilor înscrierea în contractul colectiv de

muncă, unele prevederi ce aveau menirea să reglementeze rapoartele de muncă și salarizare la această întreprindere. În fața agitației și nemulțumirilor muncitorilor, direcțiunea fabricii a fost nevoită să recunoască pentru muncitori, într-un document oficial — contractul colectiv — dreptul muncitorilor la organizare în sindicate, să admită a avea reprezentanți la tratativele cu patronii din rîndul elementelor de nădejde ale proletariatului și chiar să permită renunțarea la măsura represivă a concedierilor lucrătorilor.

Cu toate că victoria muncitorilor în lupta cu patronii nu a fost decît parțială, fapt ce se datora concesiilor făcute de muncitori în fața spectrului mizeriei și al șomajului, conflictele de muncă și salarizare de la fabrica „Henry Klinger“ au scos în evidență hotărîrea de luptă, unitatea și forța celor exploatați.

KOLLEKTÍV MUNKAKONFLIKTUSOK A SEPSISZENTGYÖRGYI „HENRY KLINGER”, HÁZIIPARI SZÖVŐDÉBEN 1931-1932-BEN

(Kivonat)

E tanulmány a brassói Állami Levéltárban található dokumentációs anyagra, valamint a korabeli helyi sajtóban megjelent közleményekre alapozik, bemutatja a sepsiszentgyörgyi „Henry Klinger“ háziipari szövöde munkásainak harcát a munkaadókkal szemben jobb fizetés eléréséért, harc mely 1931—1932-ben munkakonfliktusokban nyilvánult meg.

Ezek a konfliktusok szervesen beleilleszkednek, mint az az osztályharc egyik formája, a gazdasági válság időszakába. 1929—1933-ban ezek ellenállási eszközt jelentettek a munkaadók fokozatos fizetés csökkentésével szemben.

Jóllehet a munkások csak egyes részleges követeléseket értek el, melyek elsősorban a munkásság részéről történt engedményekkel magyarázhatók, az amúgyis nagy munkanélküliség és nyomor hatása alatt, ennek ellenére azonban mégis sikerült megvédeniök a munkához való jogukat és ugyanakkor bebizonyították a kizsákmányolt tömegek egyesült erejét a munkaadókkal szemben.

DIE KOLLEKTIVEN ARBEITSKONFLIKTE IN DER FABRIK FÜR WEBREI UND HAUSINDUSTRIE „HENRY KLINGER“, AUS SF. GHEORGHE IN DEN 1931 UND 1932

(Zusammenfassung)

Die auf Grund von Archivquellen aus dem Staatsarchiv in Braşov (Kronstadt) sowie von Presseberichten verfasste Arbeit schuldert Aspekte aus dem Kampf der Arbeiter von der Fabrik für Weberei und Hausindustrie „Henry Klinger“ aus Sf. Gheorghe, die in den kollektiven Arbeitskonflikten und Lohnforderungen in den Jahren 1931 und 1932 zum Ausdruck kamen.

Diese Arbeitskonflikte gliederten sich als Formen des Klassenkampfes organisch in die Wirtschaftskrise von 1929—1933 ein und bildeten ein Mittel des Widerstandes seitens der Arbeiter gegen die Herabdrückung der Löhne.

Obwohl die Forderungen der Arbeiter nur zum Teil erfüllt wurden, da sie unter dem Druck der Not und der Arbeitslosigkeit nachgaben und Zugeständnisse machten, gelang es den Arbeitern dennoch, sich das Recht auf Arbeit zu sichern und die vereinte Kraft der Ausgebeuteten zu demonstrieren.

NOTE

1. Ilie Ceauşescu, **P.C.R. — stegarul luptelor revoluţionare din anii 1929—1933**. Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1971, p. 16—17.
2. *Ibidem* — p. 24.
3. Ion Popescu-Puţuri, Augustin Deac, **Crearea P.C.R. (mai 1921)**, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1971, p. 488—489.
4. Nicolae Ceauşescu, **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluţionare şi democratice a poporului român, al tradiţiilor mişcării muncitoreşti şi socialiste în România**, Bucureşti, Editura politică, 1966, p. 37.
5. **Situaţia clasei muncitoare din România (1914—1944)**, Editura politică, Bucureşti, 1966, p. 265.
6. Ilie Ceauşescu, **Din istoria contractului colectiv în România**, Bucureşti, Editura politică, 1970, p. 7—10.
7. Ilie Ceauşescu, **Masa rotundă**, în „Analele Institutului de Istorie a Partidului“, anul XVI, nr. 6, 1970, p. 100—102.
8. Ilie Ceauşescu, **Din istoria contractului colectiv în România**, Bucureşti, Editura politică, 1970, p. 80.

9. **Ibidem**, p. 91.
10. **Ibidem**, p. 97.
11. **Ibidem**, p. 93.
12. „Székely Nép“, anul XLIX, nr. 46, din 11 iunie 1931, p. 3.
13. **Ibidem**, nr. 13 din 12 februarie 1931, p. 3 ; nr. 17 din 26 februarie 1931, p. 2 ; anul L, nr. 87 din 25 decembrie 1932, p. 5.
14. Arhivele Statului — Braşov, fondul Inspectoratul Muncii Braşov, dosar nr. 12, 25, 1931 ; nr. 44, 1932.
15. **Ibidem**, dosar nr. 10, 13, 1931.
16. „Székely Nép“, anul XLIX, nr. 17, din februarie 1931, p. 2 ; nr. 47 din 14 iunie 1931, p. 3.
17. **Ibidem**, nr. 46, din 11 iunie 1931, p. 3 ; nr. 47 din 14 iunie 1931, p. 3.
18. În anul 1932, din cei 508 salariaţi ai fabricii, 316 erau femei, care primeau pentru aceeaşi muncă salarii mult mai mici. Spre exemplu un ţesător încadrat la categoria I-a, primea 9,70 lei pe oră, la categoria II-a, primea 8,50 lei, iar la categoria a III-a, primea 6,70 lei, pe cînd o ţesătoare încadrată la categoria I-a primea 8,50 lei pe oră, la categoria a II-a, primea 7,40 lei şi la categoria a III-a 5,85 lei. (Arhivele Statului Braşov, fondul Inspectoratul Muncii Braşov, dosar nr. 25, 1931, fila 5, nr. 44, 1932.)
19. Arhivele Statului — Braşov, fondul Inspectoratul Muncii Braşov, dosar nr. 12, 1931, fila 1 şi 2.
20. **Ibidem**, filele 3 şi 4.
21. **Ibidem**, filele 5—9.
22. **Ibidem**, filele 10—12.
23. **Ibidem**, fila 10.
24. **Ibidem**.
25. **Ibidem**, fila 25, 11
26. Ilie Ceauşescu, **Din istoria contractului colectiv în România**, Bucureşti, Editura politică, 1970, p. 94.
27. Arhivele Statului — Braşov, fondul Inspectoratul Muncii Braşov, dosar nr. 44, 1932.
28. **Ibidem**.
29. **Ibidem**.
30. **Ibidem**.
31. **Ibidem**.
32. **Ibidem**.

